

Agnar Lirhus
SKOGEN ÄR GRÖN

roman

Översättning: Håkan Järvå

Lindelöws bokförlag

Filip Randén kunde ha blivit vad som helst. * Trots det var han busschaufför. Det är inget fel med att vara busschaufför, brukade Randén intala sig själv. Och: Tjänstesektorn. Röd. Filip Randén jobbade på Sjöfflebusarna. Sjöfflebussen kör på kontinenten, det vill säga långa ruttor. Han var chaufför på linje 300, som kör mellan Oslo och Berlin, och på linje 150, mellan Oslo och Stockholm. På fast schema. Halva tiden till Tyskland och andra halvan till Sverige. Det var upplagt månadsvis och Randén körde Oslo-Stockholm två av fyra veckor, varav en vecka på natten. Han tyckte om den svarta färden från väst till öst, de mörka vägarna och strålkastarnas puls som steg med hastigheten. Han njöt av tanken på hur bussen trängde sig in i skogen, som en bormaskin, och att fara genom det mörka, gröna för att därefter möta havet på andra sidan. Han tyckte om att passagerarna sov. Men mest av allt tyckte Randén om sin egen indelning av turen. Karlstad var centrum för den. Där tog Randén en rökpaus och sträckte på benen.

För att vara säker på att passagerarna skulle somna före Karlstad hade Randén lärt sig att vara tyst som en mus. Att ha på radion var det inte tal om, inte ens om det var landskamp, och lamporna i mittgången släckte han tidigt, ja redan efter trafikmotet vid Oslo Sentralbanestasjon. Oslofjorden sträckte ut sig framför honom och vägen planade ut. Randén såg container-

båtarna vid Filipstadskajen. Han såg Color Lines stora färjor och lät blicken glida över Shells oljecisterner, längs kustremsan tills den fann de långa raderna med spegelblanka importbilar. Det var en vacker vy. Tänk om vi kunde fortsätta sida vid sida, viskade Randén till sig själv, som om han talade med fjorden, och inte bara mötas då och då? Han kliade sig i nacken och tittade i backspegeln. Men, lade han till, snusförnuftigt, då hade vi ju aldrig kunnat komma varandra så nära som vi gör i Svi-nesund.

När Randén påstod att Karlstad var centrum för turen, menade han självfallet inte Karlstads centrum. I Karlstads centrum hade det legat en hållplats i evigheter och han hade med gott samvete kunnat ta sig en rökpaus där – det var faktiskt tradition bland E18-chaufförerna att göra det just där. Nej, Randén hade ingen lust att ta rökpaus i Karlstads centrum. I Karlstads centrum hade det nattstilla mörkret berövats allt sitt innehåll. Där ylade gatlyktorna som vargar mot månen. Det gick helt enkelt inte att finna ro i Karlstads centrum. När Randén sa Karlstad, menade han Vänern, svenskarnas stolthet sedan Karlstad på sin tid helt logiskt byggdes upp vid den. Randén tänkte: Vid Vänern är det mörkt som i en säck.

Och det var mörkret som från början hade fått honom att stanna till där. En natt när han körde längs med Vänern, han hade precis passerat Grums, märkte han att något var i färd med att förändras. Vad kunde det vara? Det var svårt att sätta fingret på det. Han lät blicken vandra från vägen och ut mot sidorna. Ingenting. Tillbaka. Åter ut mot sidorna. Han tittade bakåt i bussen. Något var det, det var ett som var säkert, något som slet i honom. Han såg upp mot himlen. Ett svart hål. Det var på väg att öppna sig. Han studsade till och tittade på Skandinavienkartan som sitter uppklistrad på instrumentbrädan i alla Sjöfflebuskar. Det är ju Vänern, tänkte han, och som om det var en språklig nödvändighet tillade han: svenskarnas stolthet. Det var det hans lärare i skolan hade sagt. Äntligen förstod Randén vad läraren menat: Det var vackert när Vänern speglade sin tomhet mot himlen.

Ju närmare Randén kom det svarta hålet, desto tydligare

blev det för honom att det inte var fullständigt svart. Han tittade upp. Han tog en liten avstickare och de närmade sig Vänern och Karlstad samtidigt. Hålet och den upplysta himlen. Bussen dundrade vidare i mörkret och det var något som glimmade till. Det var något som gnistrade och det var inte ljusen från Karlstad, det här kom från hålet, djupt centrerat i Väterns himmelsspegel. Norrsken? Det måste vara norrsken, men det norrsken Randén sett hade skimrat i grönt. Det här fenomenet verkade snarare blårosa. Lite rött. Svällande. Böljande. Nittio kilometer i timmen, nittio! och Randén fortsatte att se upp mot himlen. Blicken vandrade från den ena sidan till den andra. Han lutade sig framåt, ville se – Randén ville se. Han lät blicken följa färgspelet och i en svag kurva som plötsligt blev tvär mötte de innanhavet. Vägen tog slut och Randén ställde sig på bromsen. Då bussen till slut stannade såg han att de befann sig på en liten udde med en rastplats och en parkering. Han vred på huvudet och tittade bakåt i mittgången. Ingen av passagerarna hade vaknat. Bara några lätta snarkningar. Någon rörde på sig i sätet. Gudskelov att bussarna har ABS-bromsar, tänkte Randén.

Efter två år som fast anställd på Säftebussen hade Randén flyttat från studentlyan i Storo till Tante Ulrikkes väg i Stovner, där han köpt en bostadsrätt. Nu efter fem år var han fortfarande nöjd med sitt val. Han hade varken behövt renovera eller måla om, inget mögel någonstans. Just den här kvällen satt han djupt nedsjunken i den justerbara fåtöljen i vardagsrummet. Det skymde och han drack kaffe. Förortsbelysningen bröt igenom det lätta regnet och färgade landskapet gult. Han tänkte på Tage som ringt för en vecka sedan. Tage som han känt hela barndomen och under tonårstiden.

Han hade gått ut i hallen och lyft på luren.

Det är Tage.

Tage?

Sedan hade Tage berättat om sin fru, att hon tagit ut skilsmässa och att hans son försvunnit med flyttlasset. Randén hade svarat att han inte visste att Tage hade barn.

Jag vet inte ens var du bor.

I Stavanger, sa Tage och fortsatte i professionell ton: petroke-misk ingenjör på Trollplattformen.

Det blev tyst för ett kort ögonblick. Tvekan. Samling av tankarna.

Kan jag komma och hälsa på? undrade Tage tyst.

Hälsa på? sa Randén.

Det är bara du som kan hjälpa mig nu, fortsatte Tage, varpå Randén ryggade bakåt så att spiralen i telefonsladden sträcktes ut i sin bleka vithet.

Självklart, hade han svarat.

Självklart, kom du.

Jag borde inte ha låtit mig övertalas så där lätt, tänkte Randén och drog åt sig höfterna så att stolsryggen rätade upp sig. Duggregnet hade övergått till ösregn och vattnet strilade nedför panoramafönstret. Färgerna flöt in i varandra, konturerna suddades ut.

Och nu var han på väg, tänkte han.

I kväll kommer Tage.

Han mindes senaste gången de träffats. Det hade varit på Blindern under studietiden. Det hade gått sju år sedan dess – kanske åtta. Han hade som vanligt irrat omkring mellan universitetsbyggnaderna, och han hade som vanligt varit djupt försjunken i en bok. Och utan att han märkte det så hade Tage kommit upp jämsides med honom. Han hade slagit till honom hårt – mitt i huvudet.

Tja Filip!

Tage ... hade han sagt, skräm, nervös.

Jag bjuder på lunch!

Han flackade med blicken.

Lunch?

Randén hade tvekat bråkdelen av en sekund för länge, han hade gett Tage lite för mycket spelrum. Ett spelrum som gett Tage tillfälle att lägga sin hand på hans axel och tvingat honom att vända sig om.

Då säger vi lunch!

De hade gått mot fysikbyggnaden, mot den enorma tegelfasaden. De hade gått in genom entrén och trätt in i naturvetenskapen. Sedan hade de svängt av till vänster och passerat Foucaults pendel – den slutade visst aldrig att pendla.

De kom in i matsalen.

Svarta pinnstolar kring rektangulära bord med plats för fyra. Gråhåriga professorer och inte oävna studentskor.

Tage köpte två smörgåsar med lax och äggröra, två vita institu-

tionskoppar med svart institutionskaffe. De satte sig.

Han frågade Randén vad han höll på med.

Randén svarade: filosofi som huvudämne.

Och vad går det ut på? undrade Tage.

Tja ... jag läser ju en del böcker, sa Randén.

Du läser böcker, sa Tage och kunde inte undertrycka ett skratt.

Ja ..., sa Randén.

Bara böcker. Läser du bara?

Ja ...

Aristoteles, Platon, Kant, Wittgenstein ...

Tage avbröt honom.

Men praktiskt arbete då, det konkreta?

Randén ryckte på axlarna.

Okej. Bra, sa Tage.

Men om ni bara läser, hur tar ni reda på om ni har rätt?

Det gör vi inte, sa Randén.

Kom, jag ska visa dig en sak, sa Tage och blinkade.

De reste på sig och lämnade de halvätta smörgåsarna. De svängde till höger, till vänster, de letade sig djupare och djupare in i fysikbyggnadens irrgångar. Och medan de gick berättade Tage om kromatografi.

Kromatografi, sa Tage, är en metod att skilja ut kemiska ämnen med hjälp av deras förmåga att binda till andra ämnen.

Randén nickade och tänkte: Vad har kromatografi med mig att göra? Och ärligt talat, vad förstår en enkel kemist, tänkte han, en relativt inskränkt medelmåtta, av filosofin?

Tage stannade. De befann sig framför en av hundratals dörrar i en lång korridor. Han tog fram en nyckelknippa och låste upp. Där innanför stod bubblande provrör på rad som det rykte ur. Inuti dem delades ljuset upp i spektrumets alla färger. Diverse ingredienser sjöd och bubblade i olika kolvar och rör.

En häxverkstad, tänkte Randén.

Nu ska jag visa dig något som du kan vara helt säker på – och då menar jag fullständigt bombsäker på – är sant, sa Tage och tog fram en glaskolv som var cirka 10 centimeter i diameter. Den var delad på mitten av ett filter.

Ett kapillärfilter, sa Tage och drog ut det. Han blåste på det och synade det noga. Han nickade och satte filtret på plats igen, ställde ifrån sig kolven.

Kapillärfilter är så finmaskiga att det bara är mycket små molekylstrukturer som slipper igenom, sa han och öppnade skåpet över arbetsbänken.

Han tog fram tre flaskor.

Randén kliade sig nervöst i nacken. Han kände sig olustig. Det var något med ljuden, med alla rören och hela miljön; den talade till honom.

Nu fyller jag den ena kammaren i kolven med en blandning av jod och kolsulfid, sa Tage.

Han öppnade två av flaskorna och hällde innehållet i kolvens ena kammare.

Du ser att det blir grönt?

Randén nickade.

Det är för att jod är blått och kolsulfid är gult. Jag utgår från att du vet att blått och gult blir grönt, sa Tage och log.

Randén svarade inte, han bara svalde.

Randén försökte dölja sin begeistring – för det var begeistrad han var!

Omkring dem puttrade vätskorna, de surrade och väste, fisionerna och fusionerna. Runt om dem pågick processer som när allt kommer omkring – han hade aldrig sett det på det sättet – var grundläggande för hela tillvaron.

Han lutade sig framåt.

Min tes är, sa Tage samtidigt som han skruvade bort korken till en tredje flaska, att om jag håller i etyliden – en enkel saltlösning – i den angränsande kammaren, kommer innehållet i den kammaren att bli blått inom loppet av fem sekunder.

Och varför det? frågade han och viftade instruktivt med pek-fingret framför ansiktet på Randén.

Jo, fortsatte han, det är för att etyliden blandar sig med jod.

När jag håller etyliden i kolven dras joden bort från kolsulfiden genom filtret och in i etyliden.

Den andra kammaren, den med kolsulfid, blir självfallet gul, tillade han.

Häng med nu.

Och med en snabb rörelse tömde han etyliden i den tomma kammaren.

Han ställde stolt ned flaskan på arbetsbänken med en smäll.

Och Filip såg hur pilar av blått sköt genom kapillärfiltret och han såg hur den gröna vätskan fick stora gula hål. Filip bevittnade hur färgerna delade på sig, hur de pilade iväg till varsin ände av kolven. Han såg hur det gröna löstes upp i tomma intet.

Allt på Tages befallning.

Filip knep ihop ögonen och öppnade dem igen.

Det var sant.

Fan, tänkte Randén.

Filosofin!

Jod och kolsulfid är verkligt, det råder det ingen tvekan om, etyliden också.

Det är inte Das Ding an sich, tänkte Randén, det är inte a priori, osäkert.

Kant och Wittgenstein, Platon och Aristoteles; de finns bara i böcker, i tanken, abstrakt.

Del II

Disputation: En disputation är inget annat än en fylla på statens bekostnad, säger Randén och vinglar till. Han säger: Att disputeras är ett djävulens påfund. Professorerna skockas kring honom. Att disputeras är bara skrytsamt och fåfängt. Grå kostym muttrar. Grå kostym säger det är så sant som det är sagt. Champagne i glaset. Whisky i näven. Randén dricker med bägge händerna. Att disputeras är helvetet på jorden, skrålar han så att det hörs över hela rummet.

Det är Geir Nilsen, Randéns vän från studenttiden som disputerar. Varför är det så många här? Randén vet varför. Svaret är givet. Wittgenstein är i ropet. Wittgenstein är jävligt i ropet och professorerna vet ingenting. De tror att Geir Nilsen kommit på något nytt. Ja, ja. Vad fan skulle det spela för roll? Ån sen om Geir Nilsen kommit på något nytt? Nu ska de sola sig i glansen. Nu bjuder universitetet på champagne och kanapéer. Helvete! Randén dricker. Det är inte ofta han dricker. Han dricker. Helvete, jag är från Aremark, väser han till professorerna, till Geir Nilsen. Vad fan vet ni om Aremark? Var är de gröna skogarna? Var är trädet som nöjer sig med att vara träd? Stick till Aremark hela bunten. Ta ett dopp i Store Le. Flyt med strömmen. Spy i skogen. Randén tömmer whiskyglaset. Geir Nilsen lägger en hand på hans axel och försöker leda ut honom ur salen. Nu får du lugna ned dig, viskar han. Ta en bulle, Filip.

Stick, säger Randén och slår sig lös. Vad vill du? Professorerna skakar på huvudena. Randén häller upp en whisky till, blandar i champagne. Disputera mig i arslet, ropar han. Disputera mig i fittan. En fin melodi. En fin melodi. Disputera min kuk. I röven. I mansfittan. Haaa. Nu räcker det. Det räcker inte alls, svarar Randén, tömmer glaset och häller upp ett nytt.